

УДК 37.018.43

DOI: <https://doi.org/10.17721/3041-2323.2024.226-232>

Сергій ЛОНДАР, д-р екон. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0003-1838-288X
e-mail: londar.sergiy@gmail.com
Державна наукова установа
"Інститут освітньої аналітики", Київ, Україна

Олександр БОСЕНКО, канд. екон. наук
ORCID ID: 0009-0004-3414-8908
e-mail: bosenkooleksandr@gmail.com
Державна наукова установа
"Інститут освітньої аналітики", Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ-БІЖЕНЦІВ В ОСВІТНЮ СИСТЕМУ НІМЕЧЧИНИ

Аналізується спектр інформаційних викликів, що виникають в інтеграційному процесі українських школярів-біженців в освітню систему Німеччини. Особливу увагу звернено на отримання інформації про процес адаптації школярів до нових умов навчання, зокрема і на вплив мовних, культурних та інших соціально-економічних аспектів. Проведено детальний аналіз динаміки зростання кількості українських школярів-біженців у німецьких школах протягом 2022–2024 рр., наведено висновки щодо основних регіонів перебування школярів-біженців станом на липень 2024 р. Розроблено схему дослідження, яка дає можливість виявити вплив соціально-економічних чинників на процес освітньої інтеграції українських школярів-біженців у Німеччині. Розглянуто структуру анкети, що має містити достатню сукупність запитань для всебічного аналізу проблем зазначеної освітньої інтеграції, зокрема з урахуванням специфіки навчання дітей-біженців з особливими освітніми потребами та можливість підтримання зв'язків з освітнім середовищем України.

Ключові слова: *школярі-біженці, освітній процес, анкетування, Німеччина, соціально-економічні виклики.*

Вступ

Школярі-біженці загалом є особливо вразливою групою через їх вимушене переміщення. Їхні потреби не завжди ідентифікуються і задовольняються системами освіти, в які вони потрапляють, що перешкоджає реалізації їх людського потенціалу (Cerna, 2019). В умо-

© Лондар Сергій, Босенко Олександр, 2024

вах вимушених переміщень школярів зазвичай важко отримати доступ до якісної освіти та мати можливість навчатися протягом усього життя (Dryden-Peterson et al., 2019), що є ключовою умовою для забезпечення сталого розвитку будь-якого суспільства (Goal, n. d.).

Інформаційні та соціально-економічні виклики школярів-біженців досліджували вітчизняні науковці, зокрема С. Лондар, В. Рогова, Л. Лондар, В. Гапон, Н. Пронь, та зарубіжні Дж. Бел, Р. Гао, Х. Мерцдорф, А. Вайсман, С. Анвар, Е. Ферріс, М. Брюїн, І. Бенцало, Ю. Кім, Ю. Лім, Н. Кагото, М. Янг, Л. Черна та ін.

Результати

Як стверджують науковці В. Рогова та С. Лондар (Рогова, & Лондар, 2022), школярі-біженці переважно мають проблеми з інформаційною та соціально-економічною складовими, зокрема і з ідентифікацією їхнього освітнього рівня, а також проблеми мовного бар'єру тощо.

За наявності достатньої інформації про школярів-біженців, із використанням підходу evidence based policymaking, освітніми менеджерами Німеччини можуть бути сформовані дієвіші рішення для покращення інтеграції школярів у їхню освітню систему.

За даними ООН, на початку 2024 р. кількість зареєстрованих українських біженців, які перебували у Німеччині з різним статусом захисту, становила близько 1,65 млн українців (Ukraine situation. United Nations High Commissioner for Refugees, n. d.).

За даними Eurostat, станом на 30 червня 2024 р. (рис. 1). спостерігається суттєва відмінність у кількості осіб, які отримали тимчасовий захист у різних країнах Європейського союзу. Найбільше таких осіб прийняла саме Німеччина.

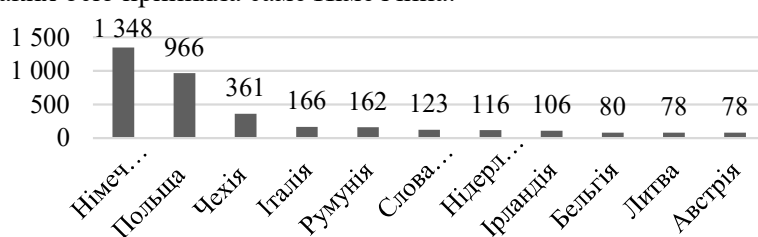

Рис. 1. Кількість осіб із тимчасовим захистом у країнах Європи станом на 30.06.2024 р., тис. осіб

Джерело: складено авторами на основі (Ukraine situation. United Nations High Commissioner for Refugees, n. d.).

За даними сайту Statista станом на липень 2024 р. у Німеччині перебувало близько 195 тис. українських школярів-біженців.

На рис. 2 подано динаміку зростання кількості українських школярів-біженців у німецьких школах у 2022–2024 рр. У Гамбурзі кількість учнів збільшилась більше ніж удвічі – з 2 798 до 7 358, причому зростання зафіксовано і у Баден-Вюртемберзі, Берліні й інших землях. Однак у деяких регіонах, як-от у Північному Рейні, Бранденбурзі та Саксонії, кількість українських учнів зменшилась станом на липень 2024 р.

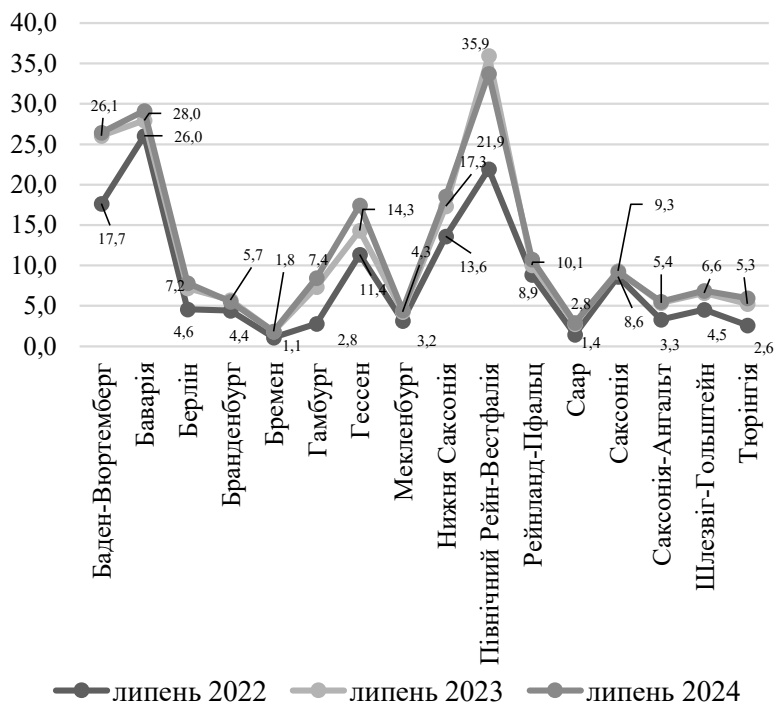

Рис. 2. Динаміка зміни кількості учнів у 2022–2024 рр., тис. осіб

Джерело: складено авторами на основі (Gesamtzahl der an allgemeinbildenden und berufsbildenden Schulen in Deutschland aufgenommenen geflüchteten Kinder und Jugendlichen aus der Ukraine, n. d.).

Згідно з проведеним аналізом зрозуміло, що в Німеччині перебуває значна кількість українських школярів. З огляду на це, для

дослідження варто використовувати стратифіковану вибірку відповідно до рекомендацій ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ і УВКБ ООН. Вибірка може базуватися на основі даних з Автоматизованого інформаційного комплексу освітнього менеджменту (ПАК АІКОМ), який є національною EMIS. ПАК АІКОМ містить стандартизовані дані про школярів, зокрема і їхні особисті дані, дані про свідцтво, дані про форму навчання, контактні дані тощо. Є також інформація про школярів-біженців, які опинилися в Німеччині (Міністерство освіти і науки України, n. d.).

На жаль, вказаних в АІКОМ даних недостатньо, щоб реально оцінити всі виклики, з якими стикаються школярі-біженці.

На рис. 3 зображено структуру дослідження, яке передбачає глибше вивчення впливу таких інформаційних викликів, включаючи інформацію про вплив соціально-економічних чинників на процес освітньої інтеграції українських школярів-біженців у Німеччині.

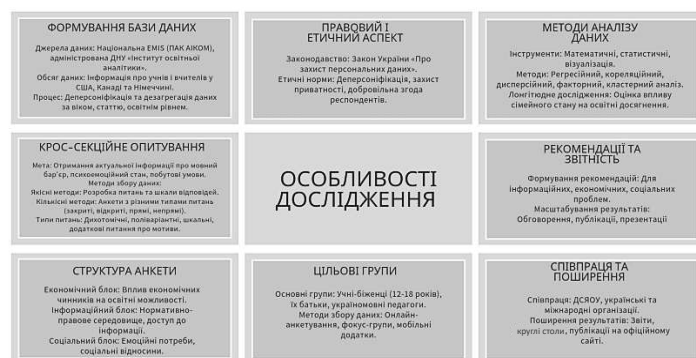

Рис. 3. Структура запропонованого дослідження особливостей інтеграції українських освітніх біженців в освіту Німеччини
Джерело: складено автором на основі (Міністерство освіти і науки України, n. d.).

Для формування повної та достовірної освітньої інформації про особливості інтеграції українських освітніх біженців в освіту Німеччини, будуть отримані необхідні дані з баз даних ПАК АІКОМ про школярів у цій країні, а також додаткові дані (соціально-економічні питання), отримані методом опитування за допомогою анкетування.

Соціально-економічні аспекти передбачають дослідження економічного статусу й особливостей побутових реалій життя сімей школярів-біженців у Німеччині. Економічний чинник є важливим фактором, він впливає на можливості сімей біженців та їхні рішення. Розуміння соціальних та економічних мотивів може допомогти у визначенні причинно-наслідкових зв'язків щодо місць локалізації школярів-біженців у Німеччині та необхідних освітніх ресурсів для їхньої підтримки.

В анкетах передбачатимуть такі основні напрямки опитувань:

1) інформаційні аспекти (нормативно-правове середовище; інформація, потрібна освітнім менеджерам, доступ школярів-біженців до інформації);

2) економічні аспекти (опитування учнів, батьків і вчителів про вплив економічних чинників на освітні потреби);

3) соціальні аспекти (емоційні, психологічні потреби учнів, їхнє соціальне середовище в освіті Німеччини).

Анкета також міститиме питання про освітні проблеми для школярів-біженців, з огляду на їхні особливі потреби, та пропонуватиме шляхи задоволення цих потреб. Увага буде приділена питанню гендерної рівності на всіх етапах дослідження, а вибірка включатиме порівну представників обох статей. Опитування також допоможе виявити гендерні виклики школярів-біженців.

Дискусія і висновки

У процесі описаного дослідження буде сформовано матрицю інформаційних викликів школярів-біженців, які перебувають у Німеччині, здійснено опитування їхніх батьків, педагогів та адміністративного персоналу німецьких шкіл із використанням методів опитування й анкетування. Ця інформація сприятиме прийняттю освітніми менеджерами рішень на основі даних (*evidence based policymaking*) і покращенню процесу їхнього інтегрування в соціальне середовище Німеччини. Будуть надані також рекомендації українським освітнім управлінням щодо посилення зв'язків із такими школярами.

Список використаних джерел

Serna, L. (2019). *Refugee education: Integration models and practices in OECD countries (OECD Education Working Papers No. 203)*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a3251a00-en>

Dryden-Peterson, S., Adelman, E., Bellino, M. J., & Chopra, V. (2019). The purposes of refugee education: Policy and practice of including refugees in national education systems. *Sociology of Education*, 92(4), 346–366. <https://doi.org/10.1177/0038040719863054>

Міністерство освіти і науки України. (н. д.). Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту (АІКОМ). Взято 10 серпня 2024 з <https://aikom.iea.gov.ua/>

Рогова, В. Б., & Лондар, С. Л. (2022). Управлінський інформаційно-аналітичний інструментарій забезпечення освітньої безпеки. *Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти: зб. тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 13–17). Київ: ДНУ "Інститут освітньої аналітики".

Statista. (n. d.). *Gesamtzahl der an allgemeinbildenden und berufsbildenden Schulen in Deutschland aufgenommenen geflüchteten Kinder und Jugendlichen aus der Ukraine*. Retrieved August 10, 2024, from <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/-1308090/umfrage/gefluechtete-kinder-und-jugendliche-aus-der-ukraine-an-deutschen-schulen/>

Ukraine situation. (n. d.). United Nations High Commissioner for Refugees. Retrieved August 10, 2024, from <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

References

Cerna, L. (2019). *Refugee education: Integration models and practices in OECD countries (OECD Education Working Papers No. 203)*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a3251a00-en>

Dryden-Peterson, S., Adelman, E., Bellino, M. J., & Chopra, V. (2019). The purposes of refugee education: Policy and practice of including refugees in national education systems. *Sociology of Education*, 92(4), 346–366. <https://doi.org/10.1177/0038040719863054>

Ministry of Education and Science of Ukraine. (n. d.). *Automated Information Complex of Educational Management (AIKOM)*. <https://aikom.iea.gov.ua/> [in Ukrainian].

Rohova, V. B., & Londar, S. L. (2022). Managerial information-analytical tools for ensuring educational security. In *Education in Ukraine under martial law: management, digitalization, European integration aspects: Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference* (pp. 13–17). Kyiv: State Research Institution "Institute of Educational Analytics" [in Ukrainian].

Statista. (n. d.). *Gesamtzahl der an allgemeinbildenden und berufsbildenden Schulen in Deutschland aufgenommenen geflüchteten Kinder und Jugendlichen aus der Ukraine*. Retrieved August 10, 2024, from <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/-1308090/umfrage/gefluechtete-kinder-und-jugendliche-aus-der-ukraine-an-deutschen-schulen/>

Ukraine situation. (n. d.). United Nations High Commissioner for Refugees. Retrieved August 10, 2024, from <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

Отримано редакцією журналу / Received: 17.09.24

Прорецензовано / Revised: 27.09.24

Схвалено до друку / Accepted: 01.10.24

Sergiy LONDAR, DSc (Econ.), Prof.
ORCID ID: 0000-0003-1838-288X
e-mail: londar.sergiy@gmail.com
State Scientific Institution "Institute of Educational Analytics"

Oleksandr BOSENKO, PhD (Econ.)
ORCID ID: 0009-0004-3414-8908
e-mail: bosenkooleksandr@gmail.com
State Scientific Institution "Institute of Educational Analytics"

INFORMATION CHALLENGES OF INTEGRATING UKRAINIAN REFUGEE SCHOOLCHILDREN INTO THE GERMAN EDUCATION SYSTEM

The article analyzes the spectrum of informational challenges arising in the integration process of Ukrainian refugee schoolchildren into the German educational system. Particular attention is given to acquiring comprehensive information on the adaptation process of these schoolchildren to new educational conditions, with a specific focus on the influence of linguistic, cultural, and various socio-economic factors. A detailed analysis is provided regarding the dynamics of the growth in the number of Ukrainian refugee schoolchildren in German schools between 2022 and 2024, along with conclusions concerning the main regions of residence for these schoolchildren as of July 2024. A research framework is developed, allowing for the identification of the impact of socio-economic factors on the educational integration of Ukrainian refugee schoolchildren in Germany. Furthermore, the article discusses the structure of a questionnaire that is designed to include a comprehensive set of questions aimed at a thorough analysis of the challenges associated with this educational integration, including the specific needs of refugee children with special educational requirements and the possibility of maintaining ties with the Ukrainian educational environment.

Keywords: *refugees schoolchildren, educational process, questionnaire, Germany, socio-economic challenges.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.